

HAJOTTUAAN PAISUNUT

REFUSED

Kun ruotsalainen punkrock-bändi Refused laittoi penselit sanaan, vaikutti siltä että ratkaisu tehtiin uran loppupisteessä. Ajan kulumisen kuitenkin teki tehtävänsä, ja tänään yhtye on suosituimpi kuin koskaan. Refusedille kävi tavallaan kuin Led Zeppelinille tai Nirvanalle – sillä erotuksella, että kaikki bändin jäsenet ovat edelleen hengissä.

Pääsylippuna historiaan toimi vuonna 1998 julkaistu albumi *The Shape of Punk to Come*. Sillä laulaja Dennis Lyxzén ja eri soitinten välillä poukkoilleet Jon Brännström, Kristofer Steen ja David Sandström yhdistivät musiikkilajeja ja tyylejä selaisella näkemyksellä ja piittaamattomuudella, että tulokset saatiin täysin ajatonta, aggressiivista ja antaumuksellista rockmusiikkia.

Kuten tuonempana selviää, Refusedin paluuta on turha odotella. Samoin on esimerkiksi keulahahmo Lyxzén kieltäytynyt muisteluhaastat-

teluista lähes kategorisesti. Hänen musiikillisen elämänsä kohtalo taitaa tosin olla pyrittäviä MC5:n mallin mukaan koottuja tylsiä ”poliittisia” rockbändejä, joten olisi ehkä liian kiviasta kohdata se tosiasia, että tärkein työ tällä saralla tuli tehtyä vuosina 1992–1998.

Refused on kuitenkin taas ajan-kohtainen hienon *Refused Are Fucking Dead* -dvd:n ansiosta. Filmin koosti USA:ssa elokuvantekoa opiskellut Steen, joten oli luontevaa ottaa puhelu hänelle. Hyväntuulinen basisti vastasi puhelimeen kotonaan Tukholmassa. Kevät ei ole Ruotsissa paljon Suomea pidemmällä; Steenin ikkunasta näkyy ”paskainen pieni lätäkkö, joka ei vastaa pätäkääkään Joutsenlampi-nimeään”.

Selkeä lähtöruutu keskustelulle on *The Shape of Punk to Come*. Tämä albumi on pääsyyllinen siihen, että Refusediin tänään suhtaudutaan niin fanaattisesti maailman eri kolkissa. Kiekko on kasvanut puheissa ja net-

tihekkutuksissa ”vallankumoukselliseksi mestariteokseksi”, ”ikonoklastiseksi manifestiseksi” tai vähintään ”legendaariseksi punkrockalbumiksi”. Tuskin ryhmä kuitenkaan istui alas ja päätti, että tähän nyt pyritään.

– No eipä todellakaan, naurahtaa Steen. – Vaikea kuvitella, mitä tulisi jos joku toimisi noin. Emmeköhän me silloinkin vain ajatelleet, että nyt tehdään paras mahdollinen levy. Ja toivotaan, että edellisestä albumista (*Songs to Fan the Flames of Discontent*, 1996) diganneet pitävät siitäkin.

Sen Steen silti myöntää, että sittemmin omaa elämäänsä elämään lähteneestä *The Shape of Punk to Come* tuli niinkin monitahoinen pikemmin suunnittelun kuin vahingon myötä. Siinä missä edeltäjänsä vielä jyräsi eteenpäin newyorkilaisen Helmetin suosituiksi tekemien pajasara-riffien ajamana, löytyy tältä 12-biisiselvältä tavaraa teknosta *Tannhäuseriin*.

– Ihan ensimmäisenä mahdollisena selityksenä monipuolisuudelle nousee mieleen se, miten tylsistyneitä olimme. Rundasimme edellislevyn jälkeen todella pitkään, ja kyllästyimme kappaleisiimme totaalaisesti. Muistan hyvin miten juttelimme siitä miten ontolta, tyhjältä ja yksiulotteiselta musiikimme kuulostaa. Tällaisen asian huomaa, kun jauhaa samoja biisejä illasta toiseen.

– Niinpä ajattelimme, että jos keikkakatahti pysyy samana, uuden musan on parasta olla aika pirun paljon jännittävämpää ja monipuolisempaa.

Vuorossa oli myös ensimmäinen kerta, kun yhtye käytti kunnolla aikaa biisien tekoon ja tallennukseen. Tähän asti asiat olivat enemmän tai vähemmän vain tapahtuneet. Tärkeimmän syyn ”kaikki tai ei mitään”-asenteeseen Steen säästää perusteluissa viimeiseksi.

– Olimme myös päättäneet, että hajotamme bändin jossain vaiheessa seuraavan vuoden aikana. Eli sii-

TEKSTI PETRI SILAS
KUVAT KRISTOFER PASANEN

Nimellä **REFUSED** on taianomainen kaiku.

Yhtye on jo historiaa, mutta magneetin tavoin se vain vetää puoleensa energisen musiikin ystäviä.

Kohutuksen syy löytyy kahdeksan vuoden takaa.

THE SHAPE OF PUNK TO COME -albumi on profetia, jonka lunastajaa odotetaan edelleen.

”IHMISET PITÄÄ JÄTTÄÄ HALUAMAAN LISÄÄ”

nä oli kyllä vahvaa ”nyt tai ei koskaan” -meininkiä. Päätös toi tekemiseen mukavan annoksen epätoivoa.

Levyn nimi on lainattu saksofonistisäveltäjä Ornette Colemanin vuoden 1959 albumilta *The Shape of Jazz to Come*.

– Olen melko varma, että otsikon päätti näpistää Dennis. Tuollainen veto olisi juuri hänen tyylisensä. Hieno nimi, pidimme siitä kaikki. Mutta tietysti myös aika vaativa. Onneksi levy onnistui niin hyvin. Vaikka olikin omana aikanaan muiden mielestä kai jonkinasteinen harhalaukaus. Jengi ei nimittäin ollut siitä silloin niin kiinnostunut.

– Meistä itsestämme ainakin tuntui keikoilla siltä kuin ihmiset olisivat olleet enemmän innoissaan edellisestä levystämme. Se oli tietenkin pettymys. Vaikutti siltä, että jengi oli vähän hämillään *Shapen* äärellä. Pihan alkoikin sataa syytöksiä suuruudenhulluudesta ja ”keitä nuokin luulevat olevansa?” -kysymyksiä.

Refusedin tarina alkoi Uumajassa vuonna 1992. Steen, joka liittyi bändiin kaksi vuotta myöhemmin, muistelee aikoja lämmöllä ja vakuuttaa, että puheet ”Umeå-scenestä” ovat todenmukaisia, eivät myöhemmin keksittyä legendan nostatusta. Paikkakunnalla oli tuolloin kuulemma paitsi erittäin vahva ja yhtenäinen hardcore-porukka, myös vireä pop-yhteisö. Kyse oli hänen tulkintansa mukaan tosin pitkälti siitä, että muutama vahva hahmo ajoi asioita eteenpäin, järjesti keikkoja ja tappeli bändeille verissä päin harjoitustiloja. Aivan kuten muuallakin.

Samasta, vähän Vaasaa pohjoisemmasta rannikkokaupungista, nousi samaan aikaan myös aivan omanlaiseksi globaaliksi ilmiökseen kasvanut avantgardistinen metallibändi Meshuggah.

– Meshuggahin jätkät ovat meitä muutaman vuoden vanhempia, joten me kai vähän niin kuin... ihailimme heitä. Kävimme heidän keikoillaan kaiken maailman pikkupaikoissa ja niin edelleen.

Vaikka musiikki ei samasta puusta olekaan, Refusedin ja Meshuggahin välille on helppo luoda linkki jo yltöiraivokkaan ja asenteiltaan anarkistisen ilmaisun tähden. Soundin numerossa 5/05 Meshuggahin kitarristi Märten Hagström arvioi jyrkkyyden olleen vastareaktio kiltille, sosiaalidemokraattiselle ja byrokraattiselle ympäristölle.

– Heidän musansa on niin eksentristä, että jostainhan sen täytyy voimansa saada, miettii Steen. – Kenties kotiseudun puhtautta ja mukavuutta oli luontevaa kommentoida ruman, kieron ja aggressiivisen musan kautta. Refusedin tapauksessa

mitään tällaista ratkaisua ei tehty. Eikä varmasti tietoisesti Meshuggahillakaan.

Tiettyä ristiriitaa elinoloissa saattoi tuolloin eittämättä havaita. Kylmä sota tuskin koskaan kosketti ruotsalaisia siinä määrin kuin suomalaisia, mutta turvallisen ja auvoisan ”Folkhemmetin” imagoon tuli paha arpi helmikuussa 1986, kun pääministeri Olof Palme ammuttiin kuoliaaksi Tukholman keskustassa. Kristofer oli tuolloin 11-vuotias.

– Teininä oli helppo löytää asioita, joita vastaan reagoida. Tai protestoida. En ole koskaan ajatellut, heijastuiko tämä historiallinen tapahtuma minuun tai meihin musiikintekijöinä. Tuskin tietoisella tasolla. Mutta kenties tästäkin joku voi jonkun ”kaikki vaikuttaa kaikkeen” -salaliittoteorian rakentaa.

Omassa *The Handbook for Revolutionaries* -pamfletissaan Steen ja kumppanit protestoivat huhtikuussa 1996 ”straight edge” -aatteen pyhässä hurmoksessa aika useaakin asiaa. Tänään tekstiä tarjoaa netissä esimerkiksi erinomainen Refused-sivusto osoitteessa <http://page.to/come>.

– Enhän minä enää edes muista, mitä siihen kirjoitin, Steen nauraa. – Ihan idean tasolla tuntuu tietenkin hienolta, että joskus otimme niinkin rankasti kantaa joitakin asioita vastaan. Ja toisten puolesta. Mutta kyl-lähän ihmisisä yleensä ikääntymisen myötä... jotakin tapahtuu.

– Se hyöty tuosta lehtisestä heti tuoreeltaan oli, että asioista tuli hyvin konkreettisia. Minun ja meidän kaikkien oli pakko todella miettiä ajatus- ja arvomaailmaamme, kun joku julistuksemme lukeutui tyyppi tuli haastamaan meitä keskusteluun. Keskenään jutteleminen ja puiminen on ihan eri asia kuin mielipiteiden julkinen ilmaiseminen.

Sama pätee musiikin julkaisemiseen. Steen ei seuraa musiikkimaailman tapahtumia mikroskooppisella tarkkuudella, mutta sanoo kuulevansa aika ajoin Refused-vaikutteisista uusista yhtyeistä.

– Kyllä minulle tällaisista havainnoista aina raportoidaan. Ja huomautellaan, miten huonoja meitä kopioivat yhtyeet ovat... Inhottaa kuulostaa snobilta, mutta en minä oikein ole kiinnostunut koko asiasta. Toki moinen imartelea, en minä sitä häpeä myöntää.

– Jos joku pitää Refusedista ja haluaa napata meidän musastamme jonkun aspektin omiin tekemisiinsä, siitä vain. Niinhän mekin teimme. Pi-histimme juttuja joka suunnalta. Toivottavasti joku päivä tulee vastaan hyvä Refused-vaikutteinen yhtye. Kuulin itse asiassa (levy-yhtiömme) Burning Heartin väeltä yhdestä suomalaisesta bändistä... Joku Disco jotain... Ovatko he mistään kotoisin?

Refusedin tarina päättyi Virginnan Harrisonburgin keikkaan vuonna 1998. Hajoamisen syytä yhtye koki eritellä medialle ja faneille *Refused Are Fucking Dead* -tiedotteessaan. Julkaistuksi perinnöksi jäi *Shapen* ja *Flamesin* edeltäjä, vuoden 1994 albumi *This Just Might Be... the Truth* sekä vuonna 1997 nimensä mukaisesti varhaisesta ja pääosin toisarvoisesta tuotannosta koostetut *The Demo Compilation CD* ja *The E.P. Compilation CD*.

Jos Steen saa päättää, mitään virallista ei edellä mainitulta manifestilta nimensä lainanneen dvd-elokuvan jälkeen enää Refusedin nimen alla julkaista. Mies kuulostaa jyrkän järkähtämättömältä, mihin tosin saattaa vaikuttaa dvd:n koostamisen vaatima kymmenien tuntien materiaalin kerääminen, läpikäyminen, raakkaaminen ja elokuvaksi koostaminen.

– David, joka soitti rumpuja Refusedissa, minulle hanketta alun perin ehdotti. Minusta se oli todella huono idea. Lämpenin kuitenkin ja käärin hihani. Mutta kyllä siihen sitten aikaa kului! No, niinhän dokumentteihin yleensäkin. Enkä minä enää valita, nyt kun paketti on valmis.

Yhtyeen muut jäsenet antoivat miehelle vapaat kädet.

– Ainakin lopputulos on rehellinen ja omakohtainen, Steen pohtii. – Yrittänyt käyttää eduksi sitä, että olin itse paikan päällä. Mitään objektiivista journalismia en väitäkään leffan olevan.

– Minun puolestani arkistot ovat nyt tyhjä. Tosin olen aina ollut sitä mieltä, että ihmiset pitää jättää haluamaan lisää. Joidenkin keikkanauhujen julkaiseminen olisi minusta todella hikistä puuhaa. Sitä paitsi, kylä niitä käsiinsä saa, jos välttämättä haluaa. Ei siinä enää meitä tarvita.

Niin nopeasti Lyxzén, Brännström, Steen ja Sandström kyntilänsä loppuun polttivat, ettei yhtyeen mitta-kaava heidän itsensä mielissä koskaan kasvanut kovin isoksi. Steen arvioi, että ajan kulumisen ja *The Shape of Punk to Comen* renessanssi on korostanut perspektiiviharhaa. Sana ”globaali” ei yksinkertaisesti kuulunut yhtyeen sanavarastoon, vaikka konsertoimassa käytiin Manner-Euroopassa, Britanniassa ja USA:ssa saakka.

– En usko, että ajattelimme itseämme kunnolla edes ruotsalaisena bändinä. Maailmanlaajuisesta puhumattakaan. Olimme osa Uumajan kuviota. Tätä on ehkä vaikea nykyään hahmottaa, koska meistä on tullut hajoamisemme jälkeen niin suosittuja. Ja vieläpä eri puolilla maailmaa.

Hajottamisen syy ja motiivi olivat selviä.

– Olimme täysin kyllästyneet toisiimme ja siihen elämään. Sen vain oli tapahduttava. Refused ei olisi voi-

nut toimia sillä intensiteetillä muutamaa vuotta pidempään. Lopulta olimmekin ällistyneitä siitä, miten kauan pysyimme yhdessä.

Mitä ilmeisimmin hajottamis päätös tuli tehtyä oikealla hetkellä, sillä kontakti jäsenten välillä on säilynyt.

– Emme me kaikki toisiamme mitenkään säännöllisesti tapaa. Mitään erillistä syytä siihen ei tosin ole. Väleissä ollaan. Tämä on vähän kuin joku koululuokka. Homma hajaantuu ennemmin tai myöhemmin. Tokihan meillä joku outo yhteys edelleen on, koska niin monet ihmiset edelleen välittävät Refusedista niin paljon. Siinä on outokin vivahteensa, koska me hajoimme bändin kohta kymmenen vuotta sitten. Silti Refused on kuin jokin... olento, joka on edelleen olemassa jossain oudossa rinnakkaistodellisuudessa.

Kaiken kaikkiaan Steen katselee perustuspeiliin harvoin. Aivan niin pitkälle hän ei kuitenkaan mene, että sanoisi oman menneisyyden tuntuvaan muukalaisen elämältä. Mutta lähestulkoon.

– Positiivisilta ja hyviltä ne muistot maistuvat. Entistä enemmän tietenkin tämän dvd:n teon myötä. Enhän minä normaalisti Refusedia mitenkään päivittäin muistelee, mutta oli se hienoa aikaa. Kuten olen näiden kuvanauhojen äärellä mieleeni palautellut. Elokuvesta saattaa saada vähän sellaisen kuvan, että meininki oli ankeaa ja tummaa. Se johtuu ainoastaan siitä, millaista materiaalia leffaan valikoitiin.

Siinä määrin yhtyeen tuotantoa edelleen julkisesti radioissa ja muuallakin esitetään, että tekijänoikeuskorvauksia kertyy. Henki kurkussa laaditusta äärimmäisestä musiikki-teoksesta on tullut tekijöilleen porvarillinen tulonlähde.

– Kyllä. Niin hullulta kuin se kuulostaakin. Tätä ihmettelen vuodesta toiseen. Eihän sieltä mitään jättisummia tule. Mutta säännöllistä tuloa se on kuitenkin ollut nyt... jonkun kahdeksan vuoden ajan.

Rahaa saisi varmasti raapaistua kasaan aika mukavan summan, jos kilpailuttaisi vaikka Ruotsin isoimmat kesäfestarit ”Refusedin ainoasta comeback-keikasta”. Steen ei tartu syöttiin.

– Toimittajat tämän asian perään tuntuvat nyt kyselevän, mutta eipä ainakaan minulle asti ole mitään tarjouksia tullut. Onneksi! Me olemme kaikki neljä niin persaukisia, että houkutus voisi käydä liian suureksi. No ei nyt sentään. Vitsi vitsinä. Olen iloinen, ettei meille tehdä tällaisia tarjouksia. Ihan totta, siitä ei tulisi hyvää keikkaa. Se on ainoa asia, jonka voin varmuudella luvata! Jos jossain joskus mainostetaan Refusedin konserttia, pysykää kaukana. ■